

Quicksan Wet natuurbescherming & nader onderzoek vleermuizen en gierzwaluw 2021

Hengelosestraat en Molenstraat, Enschede

Eelerwoude werkt

met passie aan een mooi

en groen Nederland

Opdrachtgever:

Gemeente Enschede

T.a.v. [REDACTED]

Postbus 20

7500 AA Enschede

Opdrachtnemer:

Eelerwoude

[Onze vestigingen](#)

088-1471100

info@eelerwoude.nl

www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: 202104

Datum: 8-11-2021

Projectleider: [REDACTED]

Opgesteld: [REDACTED]

Gecontroleerd: [REDACTED]

Status: Definitief

Versie: 3

© 2021 Eelerwoude

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het Ministerie van Economische zaken stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen. Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
2	Huidige situatie en ontwikkeling.....	6
2.1	Algemeen.....	6
2.2	Molenstraat 74 - 256	7
2.3	Molenstraat 6 - 20	8
2.4	Hengelsestraat 75.....	9
2.5	Voorgenomen ontwikkeling	10
Deel I: Quicksan Wet natuurbescherming.....		11
3	Natuurwetgeving en -beleid.....	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Bescherming van soorten	11
4	Methode.....	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Bureauonderzoek	12
4.3	Terreinbezoek.....	12
5	Beschermde soorten	13
5.1	Inleiding	13
5.2	Planten.....	13
5.3	Zoogdieren.....	13
5.3.1	Vleermuizen	13
5.3.2	Overige zoogdieren	15
5.4	Vogels	15
5.5	Reptielen.....	17
5.6	Amfibieën	17
5.7	Vissen.....	18
5.8	Ongewervelden	18
Deel II: Nader onderzoek gierzwaluw en vleermuizen.....		19
6	Methode.....	19
6.1	Inleiding	19
6.2	Veldonderzoek.....	19
7	Beschermde soorten	21
7.1	Vleermuizen.....	21
7.1.1	Voorkomen en functie	21
7.1.2	Effecten en ontheffing	22

7.1.3	Te nemen maatregelen	23
7.2	Vogels	23
7.2.1	Voorkomen en functie	23
7.2.2	Effecten en ontheffing	24
7.2.3	Te nemen maatregelen	25
8	Conclusie	26
8.1	Beschermde soorten.....	26
8.1.1	Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt	26
8.1.2	Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt	26
8.1.3	Algemene zorgplicht	27
8.2	Bescherming gebieden	27
8.3	Bescherming houtopstanden	27
8.4	Natuurnetwerk Nederland	27
8.5	Geldigheid onderzoek.....	27
9	Literatuur	28
	Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving.....	29
	Bijlage 2 Tabel uitvoeringsperioden.....	34

1 Inleiding

De gemeente Enschede is voornemens om drie panden (hoogbouw) ten noorden van station Enschede te slopen of gedeeltelijk te slopen. Deze drie panden bevinden zich aan de Hengelosestraat en Molenstraat in Enschede.

In verband met deze voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkelingen gerealiseerd kunnen worden binnen de kaders van de Wet natuurbescherming.

De eerste stap is doorgaans het opstellen van een Quicksan Wet natuurbescherming waarbij alle facetten van de Wet natuurbescherming en het natuurbeleid worden getoetst. Op 4 november 2020 is een veldbezoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat nader onderzoek naar gierwaluw en gebouw bewonende vleermuizen noodzakelijk was.

Om het geheel overzichtelijk te houden is deze rapportage opgesplitst in twee delen:

- Deel I: Quicksan Wet natuurbescherming.
- Deel II: Nader onderzoek Wet natuurbescherming.

In deel I worden alle onderdelen van de natuurwetgeving en het natuurbeleid behandeld, in deel II wordt het nader onderzoek besproken dat in het voorjaar en zomer van 2021 is uitgevoerd.

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Algemeen

Het plangebied, globaal ter grootte van circa 15.985 m², betreft de wooncomplexen aan de Molenstraat 74-256 (uiterst rechts), de bebouwing aan de Molenstraat 6-20 (centraal) en de voormalige brandweerkazerne aan de Hengelsestraat 75 (uiterste links) (afbeelding 1). De bebouwing bevindt zich circa 350 m ten noorden van het oude stadscentrum van Enschede (gem. Enschede, prov. Overijssel) (afbeelding 2). Aangezien de bebouwing nabij het centrum is gelegen bestaat de directe omgeving vrijwel uitsluitend uit bebouwing, af en toe onderbroken door groenelementen en bomenrijen. In de plangebieden zijn geen watervoerende elementen aanwezig.

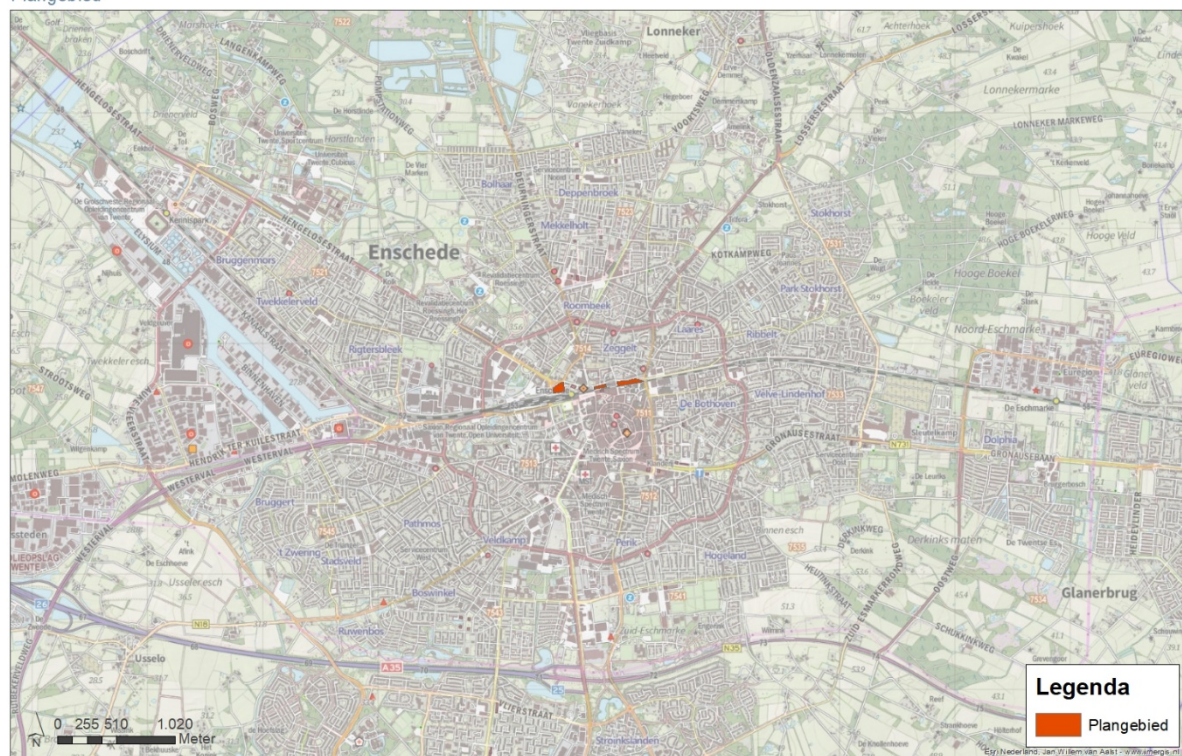

Afbeelding 1. Luchtfoto van het plangebied en de directe omgeving (ESRI, 2021).

Molenstraat te Enschede

Plangebied

Bestuur: M. van der Meide | Projectnummer: 201284 | Datum: 24-9-2021

2.2 Molenstraat 74 - 256

Het wooncomplex aan de Molenstraat 74 - 256 betreft een flatgebouw, grotendeels opgetrokken uit beton. Op elke verdieping zijn balustrades aanwezig. Het gebouw heeft een plat dak. Er zijn daklijsten aanwezig, onder anderen aan de dakranden. Aan de oost-, zuid- en westzijde is gevelbeplating aanwezig. Rond het gebouw is groen aanwezig in de vorm van enkele bomen, struiken en gazon. Langs de straat is straatverlichting aanwezig. De balustrades zijn eveneens verlicht. Afbeelding 3 geeft een impressie van de bebouwing ten tijde van het veldbezoek (d.d. 4 november 2020).

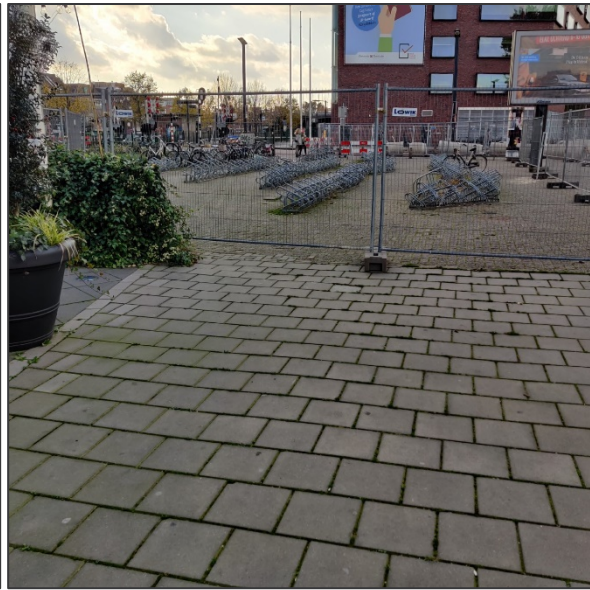

2.3 Molenstraat 6 - 20

De bebouwing aan de Molenstraat 6 – 20 bestaat uit diverse aaneengesloten panden met drie verdiepingen. De bebouwing heeft een plat dak. Rond het dak, de ramen en vensterbanken zijn daklijsten aanwezig. Rond het pand is geen groen aanwezig. Langs de straat is straatverlichting aanwezig, het pand zelf is onverlicht. Afbeelding 4 geeft een impressie van de bebouwing ten tijde van het veldbezoek (d.d. 4 november 2020).

2.4 Hengelosestraat 75

Het pand aan de Hengelosestraat 75 betreft de voormalige brandweerkazerne. Het pand is vier verdiepingen hoog. De gevels bestaan voornamelijk uit steen en ramen met kozijnen. Het gebouw heeft een plat dak. Rond het pand is enig groen aanwezig in de vorm van gemeenteperken met enkele jonge berken. Het gebouw zelf heeft geen tuin of andere vorm van groen. Rond het gebouw is straatverlichting aanwezig. Het gebouw is aan de buitenzijde grotendeels onverlicht. Afbeelding 5 geeft een impressie van de bebouwing ten tijde van het veldbezoek (d.d. 4 november 2020).

2.5 Voorgenomen ontwikkeling

De gemeente Enschede is voornemens om de panden aan de Molenstraat te slopen. Het pand aan de Hengelsestraat betreft deels een monumentaal pand. Het is nog niet geheel duidelijk wat hiermee gebeurt. In onderhavig onderzoek wordt uitgegaan van een worst-case scenario waarbij ook dit pand gesloopt wordt. Vanwege de monumentale status zal dit in de praktijk niet het geval zijn.

Deel I: Quicksan Wet natuurbescherming

3 Natuurwetgeving en -beleid

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag. Alleen in een aantal situaties, zoals bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde dieren of planten. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten “Vogelrichtlijn”, beschermingsregime soorten “Habitatrichtlijn” en beschermingsregime “andere soorten”. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan of ruimtelijke ontwikkeling is het verplicht om te toetsen of deze kan leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer sprake is of kan zijn van een overtreding, dan dient er onderzocht te worden of een vrijstelling geldt. Indien er geen vrijstelling geldt, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De Wet natuurbescherming is een nationale wet. Indien negatieve effecten worden verwacht door activiteiten of ontwikkelingen is een toetsing aan de Wet natuurbescherming noodzakelijk. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

4 Methode

4.1 Inleiding

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.2 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is (indien beschikbaar) gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie:

- NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF, 2021);
- de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, is gebruikt om na te gaan of nabij het plangebied in het verleden beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of data van de waarnemingen waren daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer) en kunnen daardoor betrekking hebben op waarnemingen buiten het plangebied;
- de flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerder onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd, onder andere voor de gemeente Enschede en diverse andere opdrachtgevers. De data van deze onderzoeken is opgeslagen in deze database.

4.3 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is overdag door [REDACTED] uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Het veldbezoek is uitgevoerd op 4 november 2020 bij 11°C, half bewolkt weer en windkracht 1 Bft. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten genoteerd.

Kader – Ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereeniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, Sovon Vogelonderzoek Nederland, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

5 Beschermde soorten

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.2 Planten

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Gezien de huidige inrichting van het plangebied (voornamelijk bebouwing en verhardingen) was dit ook niet de verwachting. In de omgeving zijn planten aangetroffen in de groenstroken en gemeenteperken. Hier zijn voornamelijk soorten waargenomen van voedselrijke gronden. Dit betroffen soorten als straatgras, grote brandnetel en klimop. In de perken staan daarnaast diverse gecultiveerde heester- en boomsoorten. Beschermde plantensoorten zijn vrijwel allemaal zeer zeldzaam en afhankelijk van zeer specifieke biotopen als kalkrijke akkers, oude muren, kalkgraslanden en verlandingszones. Dergelijke biotopen zijn niet binnen het plangebied aanwezig.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden op basis van het aanwezige biotoop niet verwacht en kunnen worden uitgesloten. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.3 Zoogdieren

5.3.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis en gewone grootoorvleermuis.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen (zie kader - Vleermuisverblijfplaatsen). Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - Vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootvleermuis en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Door de aanwezigheid van bebouwing met spouwmuren, daklijsten, gevelbeplating, etc. zijn de aanwezige gebouwen allen geschikt als potentiële verblijfplaats voor vleermuizen.

Foerageergebieden en vliegroutes

Het plangebied is matig geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. De omgeving van het plangebied bestaat vrijwel uitsluitend uit verhardingen met relatief veel cultivars. Vleermuizen foerageren graag in luwe, windstille zones rondom beplanting. Het openbaar groen rondom met name de Molenstraat 74 – 256 en de Hengelosestraat 75 zijn wel geschikt als onderdeel van het foerageergebied. Rondom de Molenstraat 6 – 20 is nagenoeg geen groen aanwezig, waardoor de omgeving ongeschikt is als foerageergebied. Naast foerageergebied gebruiken vleermuizen lijnvormige elementen, zoals bosranden en rijlaanbeplanting, als vliegroutes om zich langs te verplaatsen (zie ook kader - Foerageergebieden en vliegroutes). Dergelijke lijnvormige elementen zijn wel binnen het plangebied aanwezig (gevels van gebouwen) maar zijn niet essentieel, omdat vrijwel elke straat als vliegroute gebruikt kan worden. Hierdoor zijn er altijd voldoende alternatieve vliegroutes aanwezig.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten “Habitatrichtlijn”. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaatsen in de te slopen en te renoveren bebouwing waren niet op voorhand uit te sluiten. Hierdoor is nader onderzoek uitgevoerd naar deze gebouw bewonende soorten. Dit nader onderzoek en de resultaten zijn

verwerkt in deel II van deze rapportage. Nader onderzoek naar boom-bewonende soorten is niet noodzakelijk omdat er binnen het plangebied geen bomen worden gekapt.

De plangebieden worden mogelijk ook in beperkte mate gebruikt als onderdeel van het foerageergebied. In deel II van deze rapportage wordt hier verder op ingegaan.

Conclusie: nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is noodzakelijk en reeds uitgevoerd. Het onderzoek is uitgewerkt in deel II van deze rapportage.

5.3.2 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

Op basis van het aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn onder andere de volgende algemeen voorkomende zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: diverse algemene (spits)muissoorten. Deze soorten kunnen het plangebied gebruiken als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied.

Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

Van de soorten zonder provinciale vrijstelling komen naar verwachting enkel steenmarter en egel binnen het plangebied voor. Steenmarter is mogelijk incidenteel in het plangebied aanwezig. Sporen in de vorm van prooiresten, uitwerpselen en prenten zijn niet vastgesteld. Het is mogelijk dat egel in de groenstroken en gemeenteperken in de omgeving voorkomt. Deze vormen geen onderdeel van het plangebied. Incidenteel kan de egel binnen het plangebied aanwezig zijn om te foerageren of om het te gebruiken als migratieroute.

Effecten en ontheffing

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime “andere soorten”. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Overijssel een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

Steenmarter kan op basis van het ontbreken van sporen worden uitgesloten, mogelijk is deze soort wel incidenteel in of rondom het plangebied aanwezig. Voor egel geldt dat een negatief effect op verblijfplaatsen en essentieel leefgebied is uit te sluiten. Het eventuele groen in de omgeving blijft behouden. Nader onderzoek naar het gebruik van het plangebied door steenmarter en egel is niet noodzakelijk.

Conclusie: nader onderzoek naar beschermde grondgebonden zoogdieren is niet noodzakelijk.

5.4 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid wordt gemaakt tussen vogels met jaarrond beschermde nesten, vogels met jaarrond beschermde functionele leefomgeving en overige (broed)vogels.

Onder de vogels met jaarrond beschermde nesten vallen onder andere soorten die hun nesten ook buiten het broedseizoen gebruiken, soorten die elk jaar op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn en soorten die steeds van hetzelfde nest gebruik maken en niet of nauwelijks zelf een nest kunnen bouwen. Onder de vogels met jaarrond beschermde leefomgeving vallen soorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats die zij het jaar daarvoor hebben gebruikt of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Jaarrond beschermde nesten

Enkel het pand aan de Hengelosestraat 75 is in potentie geschikt als broedlocatie voor gierwaluw door de aanwezigheid van nissen en andere potentiële nestplaatsen. Daarnaast zijn er een onbekend aantal inbouwvoorzieningen aanwezig voor deze soort. Gierwaluw is een koloniebroeder die vaak verblijfplaatsen heeft in woonwijken en in veel mindere mate in het buitengebied. Andere jaarrond beschermde gebouw bewonende soorten, zoals huismus en kerkuil, worden niet verwacht wegens het ontbreken van geschikte nestplaatsen. Naast gebouw bewonende soorten is specifiek gelet op de aanwezigheid van horsten van roofvogels, uitwerpselen, braakballen en oude nesten van kraaien of eksters in en bij bomen in de omgeving. Dergelijke sporen zijn niet aangetroffen.

Jaarrond beschermde functionele leefomgeving

In deze situatie zijn enkele vogelsoorten aangetroffen dan wel te verwachten waarvan de functionele leefomgeving jaarrond beschermd is. Het gaat om soorten als zwarte roodstaart, diverse meessoorten en spreeuw.

Overige (broed)vogels

De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van stedelijk gebied en openbaar groen. Onder andere de volgende vogelsoorten kunnen gebruikmaken van het plangebied en groen in de omgeving; houtduif, Turkse tortel, merel, roodborst en winterkoning. Binnen het plangebied zijn geen nesten aangetroffen.

Effecten en ontheffing

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk. Omdat gierwaluw in potentie gebruik kan maken van het pand aan de Hengelosestraat 75 is nader onderzoek uitgevoerd naar deze soort. Dit is nader uitgewerkt in deel II van deze rapportage. Huismus werd op voorhand niet verwacht, desondanks worden waarnemingen gedurende het nader onderzoek van diverse soorten altijd meegenomen. Overige soorten, zoals roofvogels, die gebruikmaken van horsten of oude nesten van eksters of kraaien zijn uit te sluiten door het ontbreken van dergelijke nesten.

Vogels met jaarrond beschermde functionele leefomgeving

Gelet op de beperkte omvang van het plangebied en het beperkte aanbod aan geschikt leefgebied voor deze soorten, gaat het om slechts enkele broedparen van genoemde algemeen voorkomende soorten. In de omgeving zijn voldoende alternatieve nestmogelijkheden en leefgebied aanwezig. Genoemde soorten zijn bovendien goed in staat alternatieve nestplaatsen te vinden. Compenserende maatregelen of het aanvragen van een ontheffing is om deze redenen dan ook niet aan de orde.

Overige (broed)vogels

Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk in gebruik zijnde nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, alsook op het wegnemen van in gebruik zijnde nesten van vogels. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren kan in veel situaties worden voorkomen dat gehandeld wordt in strijd met deze verbodsbepaling. De periode van 1 maart tot 15 juli wordt over het algemeen

beschouwd als broedseizoen¹. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen in gebruik zijnde nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort.

Omdat ook laat broedende soorten als houtduif en Turkse tortel binnen en rondom het plangebied aanwezig kunnen zijn dient rekening gehouden te worden met nesten van deze soorten. De broedperiode van deze duiven loopt doorgaans vanaf 1 maart tot en met 1 oktober, al kunnen gedurende zachte weersomstandigheden in gebruik zijnde nesten het gehele jaar worden aangetroffen.

Conclusie: bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met (in gebruik zijnde) nesten van vogels.

5.5 Reptielen

Voorkomen en functie

Beschermde reptielen, zoals ringslang, gladde slang, levendbarende hagedis en hazelworm, zijn gebonden aan specifieke terreinen. In het plangebied ontbreekt dergelijk geschikt biotoop zoals heideterreinen, goed ontwikkelde waterlopen en venranden. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van reptielen in en rondom het plangebied (NDFF, 2021).

Effecten en ontheffing

Op basis van het aanwezige biotoop kunnen beschermde reptielen worden uitgesloten. Negatieve effecten op reptielen zijn dan ook niet aanwezig. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor reptielen niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen niet noodzakelijk.

5.6 Amfibieën

Voorkomen en functie

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

Een aantal soorten zoals bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander kunnen het plangebied gebruiken als landbiotoop. In het plangebied zijn geen waterelementen aanwezig.

Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

Beschermde soorten amfibieën waarvoor geen vrijstelling geldt, zoals kamsalamander of rugstreeppad, worden niet verwacht in het plangebied vanwege de aanwezige, ongeschikte habitat voor deze soorten. Zo ontbreken waterelementen in het plangebied. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde amfibieën rondom het plangebied (NDFF, 2021).

Effecten en ontheffing

Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende amfibieën met het beschermingsregime “andere soorten”. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Overijssel een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

¹ In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 1 maart tot 15 juli.

Beschermden amfibieën waarvoor geen vrijstelling geldt, kunnen op basis van de aanwezige biotoop worden uitgesloten, waardoor er geen sprake is van negatieve effecten. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor amfibieën niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor amfibieën niet noodzakelijk.

5.7 Vissen

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied zijn geen watervoerende elementen (sloten, poelen, enzovoort) aanwezig. Derhalve ontbreekt geschikt leefgebied voor vissen en zijn deze dan ook niet aanwezig.

Effecten en ontheffing

Beschermden vissen zijn niet in het plangebied aanwezig. Er worden dan ook geen effecten op beschermden vissen verwacht. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming voor vissen is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermden vissen niet noodzakelijk.

5.8 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Van de groep ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers, kreeftachtigen en weekdieren) worden beschermden soorten niet verwacht. Dit door het ontbreken van geschikt habitat dat onder andere bestaat uit heideterreinen, venranden en oude loofbossen. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermden ongewervelden in en rondom het plangebied (NDFF, 2021).

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermden ongewervelden aanwezig. Er is geen sprake van negatieve effecten op beschermden ongewervelden. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor ongewervelden niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermden ongewervelden niet noodzakelijk.

Deel II: Nader onderzoek gierzwaluw en vleermuizen

6 Methode

6.1 Inleiding

Naar aanleiding van een veldbezoek op 4 november 2020 is beoordeeld dat nader onderzoek naar gierzwaluw en vleermuizen binnen het plangebied noodzakelijk werd geacht. Dit nader onderzoek is in het voorjaar en zomer van 2021 uitgevoerd. Hoofdstukken 6 en 7 gaan hier verder op in.

6.2 Veldonderzoek

Onderzoek conform protocollen

Het onderzoek richt zich op het vaststellen van de aanwezigheid van vleermuizen en gierzwaluwen en hun binding met het plangebied. Vleermuisonderzoek wordt uitgevoerd conform een landelijk geldend protocol, het Vleermuisprotocol 2021. Bij de gierzwaluwinventarisaties wordt gewerkt volgens de methode zoals beschreven in het kennisdocument Gierzwaluw, versie 1.0, juli 2017 van BIJ12.

Vleermuizen

Bij de uitvoering van het vleermuisonderzoek is gewerkt conform het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties 2021' welke is geëvalueerd door deskundigen van het Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het protocol is daarmee aangepast naar de meest recente wetenschappelijke inzichten.

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van de soortensamenstelling, de aantallen, de gebruiksfunctie van het gebied en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven, etc.), vliegroutes en foerageergebieden. Het onderzoek heeft zich geconcentreerd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van dwergvleermuizen (*Pipistrellus Spec.*) vanwege de geschiktheid van de gebouwen voor deze soorten. Uiteraard is tijdens de veldbezoeken ook aandacht besteed aan eventuele andere beschermde vleermuissoorten binnen het plangebied. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van batdetectoren (Petterson D100/D240x, Batlogger M en Echometer Touch). Indien noodzakelijk voor determinatie zijn vleermuiswaarnemingen getapet en geanalyseerd in speciaal hiervoor ontworpen software. Daarnaast hebben wij gebruik gemaakt van de warmtebeeldcamera's Pulsar Helion XP 38 en FlirONE.

In totaal zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd: drie in de kraamperiode en twee in de baltsperiode. Het kraamonderzoek heeft zich gericht op de aanwezigheid van zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens het uitvlieg- of invliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang en zonsopkomst. Het baltsonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van balts-, paar-, en/of winterverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens de baltsactiviteit van vleermuizen, na zonsondergang tot middernacht. Tijdens dit tijdstip is de meeste baltsactiviteit bij vleermuizen waar te nemen. Het plangebied is ook onderzocht op de aanwezigheid van massawinterverblijfplaatsen, dit onderzoek is gecombineerd met het baltsonderzoek. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden.

De onderzoeken zijn uitgevoerd door Teia (kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluwonderzoek) en Eelerwoude (balts- en massawinteronderzoek vleermuizen). De veldmedewerkers die het onderzoek hebben uitgevoerd zijn ecologisch adviseur (zie kader – ecologisch deskundige). In tabel 1 zijn de onderzoeksdata weergegeven. Hierbij zijn tevens de onderzoeker(s), starttijd en weersomstandigheden genoteerd.

Gierzwaluw

Bij broedvogelinventarisaties van gierzwaluw worden waarnemingen die op broedgevallen of een territorium duiden in verschillende inventarisatierondes genoteerd op kaart. Vervolgens wordt op basis van deze waarnemingen het aantal aanwezige territoria vastgesteld.

Het gierzwaluwonderzoek heeft zich geconcentreerd op het pand aan de Hengelosestraat, omdat de andere twee panden tijdens de quickscan niet geschikt zijn bevonden voor gierzwaluw. Het onderzoek is uitgevoerd in drie bezoeken met drie waarnemers. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode half mei t/m half juli tijdens gunstige weersomstandigheden, waarbij de meeste bezoeken hebben plaatsgevonden in de avonden voorafgaand aan het vleermuisonderzoek. Tijdens dit tijdstip zoeken gierzwaluwen hun nesten op om te gaan slapen bij de onder het dak aanwezige eieren en jongen. Gedurende dit nader onderzoek is gekeken of er gierzwaluwen in- en uit de panden vlogen. Tevens zijn laagvliegende vogels genoteerd, met onderscheid tussen luidruchtige vluchten op huishoogte en bezoek van (waarschijnlijke) nestplaats.

Tabel 1. Type onderzoek, datum, start- en eindtijd, onderzoeker en de weersomstandigheden genoteerd per veldbezoek.

Datum	Type onderzoek	Tijdstip	Onderzoeker	Weersomstandigheden
22-05-2021	Vleermuizen (kraam) (Hengelosestraat)*	20:10 – 23:34	Teia (3 veldmedewerkers)	11 °C, droog, half bewolkt, windkracht 3 Bft
22-05-2021	Vleermuizen (kraam) (Molenstraat 74-156)	21:15 – 23:35	Teia (2 veldmedewerkers)	11 °C, droog, half bewolkt, windkracht 3 Bft
22-05-2021	Vleermuizen (kraam) (Molenstraat 6-20)	21:14 – 23:35	Teia (2 veldmedewerkers)	11 °C, droog, half bewolkt, windkracht 3 Bft
12-06-2021	Vleermuizen (kraam) (Hengelosestraat)*	20:45 – 23:53	Teia (3 veldmedewerkers)	16 °C, droog, half bewolkt, windkracht 2 Bft
13-06-2021	Vleermuizen (kraam) (Molenstraat 74-156)	03:10 – 05:20	Teia (2 veldmedewerkers)	16 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft
13-06-2021	Vleermuizen (kraam) (Molenstraat 6-20)	03:15 – 05:15	Teia (2 veldmedewerkers)	16 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft
23-06-2021	Gierzwaluw (Hengelosestraat)	20:47 – 22:00	Teia (2 veldmedewerkers)	17 °C, droog, zwaar bewolkt, windkracht 3 Bft
10-07-2021	Gierzwaluw (Hengelosestraat)	20:00 – 22:15	Teia (2 veldmedewerkers)	16 °C, droog, betrokken, windkracht 2 Bft
19-08-2021	Vleermuizen (balts + massawinter)	00:56 – 02:56	Eelerwoude (1 waarnemer)	15 °C, droog, betrokken, windkracht 2 Bft
07-09-2021	Vleermuizen (balts + massawinter)	21:40 – 00:45	Eelerwoude (2 waarnemers)	20 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft

*combinatie met gierzwaluwonderzoek

7 Beschermde soorten

7.1 Vleermuizen

7.1.1 Voorkomen en functie

Aangetroffen soorten

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn in het gebied twee soorten vleermuizen vastgesteld, namelijk gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Hieronder wordt per soort ingegaan op welke functies het plangebied heeft voor deze soorten.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. (Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (mogelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot halfopen landschap.

Verblijfplaatsen

Tijdens het kraamonderzoek zijn twee zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld in het pand aan de Hengelsestraat 75. In de overige panden zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Tijdens het baltonderzoek zijn geen baltsende dieren aangetroffen die binding vertoonden met de gebouwen binnen het plangebied. Door de omvang van het pand is het mogelijk dat deze verblijfplaatsen jaarrond worden gebruikt.

Foerageergebied en vliegroutes

Alle plangebieden worden incidenteel gebruikt als foerageergebied door deze soort. Deze dieren foerageerden bij het groene in de omgeving en waren veelal kortstondig aanwezig waarna zij wegtrokken uit het plangebied. De waarnemingen zijn weergegeven in afbeelding 6.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor maar staat wel op de rode lijst als “kwetsbaar”. De soort lijkt een matige afname te laten zien. Laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich in de spouwmuur, achter en onder de (dak)betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied.

Verblijfplaatsen

Gedurende het nader onderzoek zijn er geen verblijfplaatsen vastgesteld van laatvlieger in de panden. Dit was ook niet de verwachting vanwege de ongeschiktheid van de panden en de omgeving voor deze soort.

Foeragegebied en vliegroutes

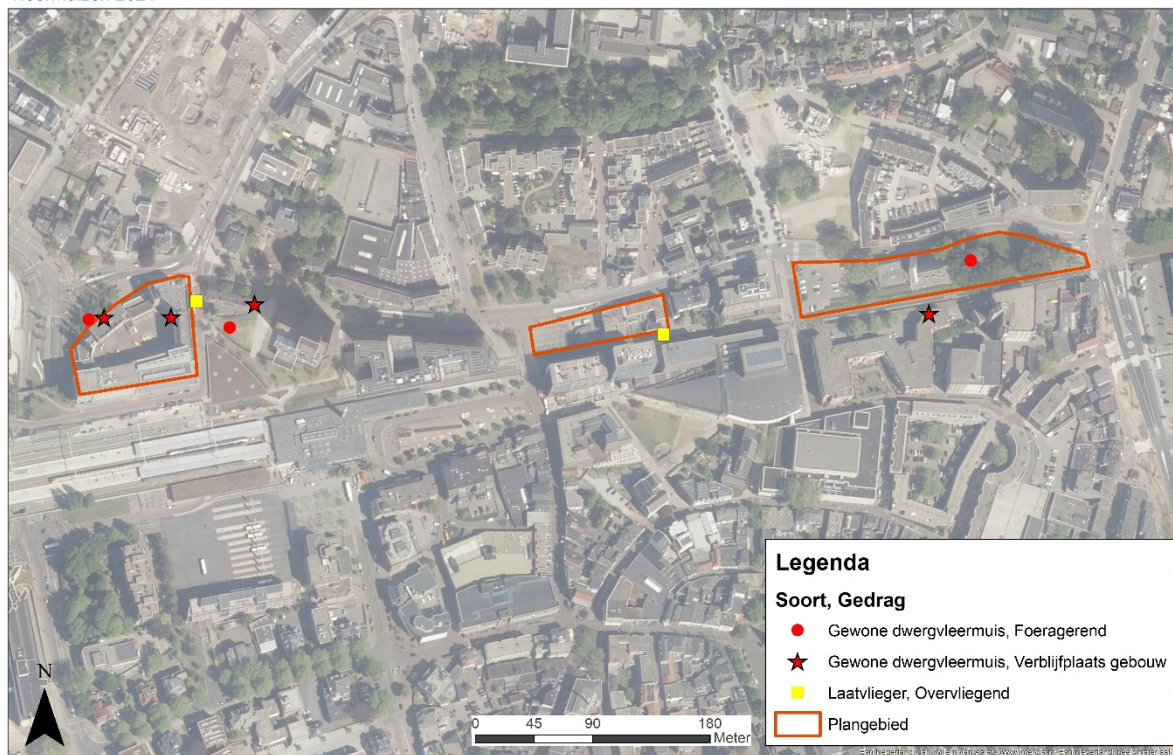
Tweemaal werd een langs vliegende laatvlieger vastgesteld aan de oostzijde van de Hengelosestraat 75 en de zuidzijde van de Molenstraat 6-20. Het betrof langstreckende dieren die geen binding hadden met het plangebied en de omgeving. Door het ontbreken van lijnvormige elementen wordt het plangebied ook niet als vliegroute gebruikt. De waarnemingen zijn weergegeven in afbeelding 6.

Molenstraat te Enschede

Vleermuizen 2021

Ecoloog: N. Otten

Projectnummer: 201284 Datum: 20-10-2021

Afbeelding 6. Luchtfoto van het plangebied en de waargenomen vleermuizen (bron: ESRI, 2021).

7.1.2 Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten "Habitatrichtlijn". Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaatsen

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn van de gewone dwergvleermuis twee zomerverblijfplaatsen vastgesteld in het gebouw aan de Hengelosestraat 75. De voorgenomen werkzaamheden aan dit pand hebben daarom een negatief effect op de soort. Het nemen van zowel tijdelijke als permanente maatregelen is noodzakelijk. Hiernaast is het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk. Bij de overige panden zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. De werkzaamheden aan deze panden hebben geen negatief effect op vleermuizen en kunnen zonder ontheffing worden uitgevoerd. Van de laatvlieger zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Een negatief effect op de soort is daarom uitgesloten.

Foerageergebied en vliegroutes

Het plangebied wordt wel gebruikt als foerageergebied, dit betreft echter geen essentieel foerageergebied. Er werd slechts kortstondig gefoerageerd door kleine aantallen gewone dwergvleermuizen en laatvliegers, die vervolgens verder trokken. Hierdoor wordt geconcludeerd dat het aanwezig foerageergebied geen essentiële functie heeft. Daarnaast blijft het groen behouden. Vliegroutes zijn eveneens niet aanwezig.

7.1.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk. Te nemen maatregelen op hoofdlijnen:

- plaatsen van kasten voor gewone dwergvleermuis voorafgaand aan de werkzaamheden middels compensatiefactor 4. In totaal dienen hiervoor acht tijdelijke vleermuiskasten te worden geplaatst;
- ophangen van tijdelijke voorzieningen, rekening houdend met een gewenningsperiode van drie maanden in de maanden april t/m oktober;
- werken buiten de kwetsbare perioden van de soort. In deze situatie betreft dit de winterperiode. Deze winterperiode loopt globaal gezien vanaf 1 april t/m 1 november (bijlage 2). Deze perioden zijn afhankelijk van het weer en kunnen zowel korter als langer zijn;
- voorkomen van lichtverstoring door bijvoorbeeld alleen verlichting te gebruiken waar het echt nodig is en zonder uitstraling naar de omgeving;
- ongeschikt maken van huidige verblijfplaatsen, voorafgaand aan de sloop;
- nieuwe verblijfplaatsen creëren in de toekomstige situatie (compensatiefactor 4);
- opstellen ecologisch werkprotocol;
- ecologische begeleiding tijdens de werkzaamheden.

Conclusie: Als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden ten behoeve van de sloop van het pand aan de Hengelosestraat 75 (worst case scenario) worden twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vernield. Hiervoor dient een ontheffing te worden aangevraagd bij de provincie Overijssel. Onder andere het nemen van tijdelijke en permanente maatregelen is noodzakelijk om een ontheffing te verkrijgen.

7.2 Vogels

7.2.1 Voorkomen en functie

Gierzwaluw

De gierzwaluw is een trekvogel en alleen in de maanden mei, juni en juli in Nederland. De gierzwaluw is voor zijn verblijfplaats afhankelijk van de mens. Als verblijfplaats kiest de soort o.a. holtes en kieren tussen dakpannen en de tengels (panlatten) en gaten in de spouwmuur. Deze vogels houden er een bijzondere leefwijze op na; de soort slaapt en paart in de lucht en komt alleen 'aan land' om te broeden.

Binnen het plangebied zijn diverse gierzwaluwen vastgesteld, zowel baltsend/zingend, met nest als overvliegend. In totaal zijn 3 nesten aangetroffen. Alle nesten bevonden zich in inbouwkasten aan de oostzijde van het pand aan de Hengelosestraat 75. Bij zowel de tweede en als de derde rij van boven bevinden zich kasten met bezette nesten. Populaties bevinden zich doorgaans in kolonies rondom een cluster van geschikte gebouwen, solitaire gebouwen worden minder vaak gebruikt. Bij de overige gebouwen zijn geen nesten van gierzwaluwen aangetroffen. Bij het gebouw aan de Molenstraat 74-256 zijn tweemaal overvliegende gierzwaluwen aangetroffen. Deze vlogen hoog over en hebben geen nest binnen het plangebied. De waarnemingen zijn weergegeven in afbeelding 7.

7.2.2 Effecten en ontheffing

Verblijfplaatsen van gierzwaluw zijn jaarrond beschermd. Daarom geldt er een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Molenstraat te Enschede

Broedvogels 2021

Ecoloog: N. Otten

Projectnummer: 201284 Datum: 20-10-2021

Afbeelding 7. Luchtfoto van het plangebied en de waargenomen nesten van gierzwaluwen (bron: ESRI, 2021).

Uitgaande van een worst case scenario zullen door de sloop van het pand drie verblijfplaatsen van gierzwaluw worden vernietigd. Daarom is het noodzakelijk om te werken buiten de kwetsbare periode en om permanente voorzieningen te realiseren in de nieuwbouw. Het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming is hiernaast noodzakelijk.

7.2.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op gierzwaluw te voorkomen dienen een aantal aanvullende maatregelen genomen te worden. Op hoofdlijnen betreffen dit:

- ophangen gierzwaluwkasten als alternatieve verblijfplaats voorafgaand aan de werkzaamheden binnen 200 meter van het plangebied aan de Hengelosestraat (compensatiefactor 5 per verblijfplaats);
- werken buiten de kwetsbare periode van de soort. In deze situatie betreft dit de broedperiode. De broedperiode van gierzwaluw loopt globaal van 15 april tot 15 augustus. Deze perioden zijn afhankelijk van het weer en kunnen zowel korter als langer zijn (bijlage 2);
- nieuwe duurzame verblijfplaatsen aanbieden (compensatiefactor 5);
- opstellen ecologisch werkprotocol;
- ecologische begeleiding tijdens de werkzaamheden.

Conclusie: Om een negatief effect op gierzwaluw te voorkomen en de gunstige staat van instandhouding te borgen is het nemen van maatregelen noodzakelijk. Hiernaast dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd bij de provincie Overijssel.

8 Conclusie

8.1 Beschermde soorten

8.1.1 Soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt

De ontwikkeling zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van een aantal beschermde soorten waarvoor een provinciale vrijstelling geldt. De ingreep heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er sprake is van een tijdelijke en plaatselijke verstoring, voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft.

8.1.2 Soorten waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt

Vleermuizen

Er is gedurende de zomerperiode nader onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen. Hierbij zijn in het pand aan de Hengelsestraat 75 twee zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen. Door de mogelijke sloop van dit pand worden deze verblijfplaatsen mogelijk vernietigd. Dit is ontheffing plichtig. Onder andere het nemen van tijdelijke en permanente maatregelen is noodzakelijk voor het verkrijgen van deze ontheffing evenals een wettelijk belang. Deze maatregelen dienen nader te worden uitgewerkt in een projectplan.

Broedvogels jaarrond

In totaal zijn gedurende het nader onderzoek 3 nesten van gierzwaluw aangetroffen. Alle nesten bevonden zich in inbouwkasten aan de oostzijde van het pand aan de Hengelsestraat 75. Voor het vernietigen van deze verblijfplaatsen dient een ontheffing Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Om deze ontheffing te krijgen is het nemen van tijdelijke en permanente maatregelen noodzakelijk evenals een wettelijk belang. Deze maatregelen dienen verwerkt te worden in en projectplan.

Broedvogels

Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk in gebruik zijnde nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, als ook op het wegnemen van in gebruik zijnde nesten van vogels. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. In veel situaties kan dit voorkomen worden door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen² uit te voeren.

Omdat ook laat broedende soorten als houtduif en Turkse tortel binnen het plangebied aanwezig kunnen zijn dient ook buiten het reguliere broedseizoen rekening gehouden te worden met broedvogels.

Algemeen

Op basis van de bevindingen en conclusies uit de onderzoeksrapportage kan nog niet met voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de voorgenomen herontwikkeling kan worden uitgevoerd zonder verbodsbepalingen uit hoofdstuk 3 (beschermde planten- en diersoorten) van de Wet natuurbescherming te overtreden. In deze rapportage is uitgegaan van een worstcase scenario waarbij nog onzekerheden zijn met betrekking tot de ontwikkelingen omtrent de Hengelsestraat 75.

² In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 1 maart tot 15 juli.

8.1.3 Algemene zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 een omschrijving opgenomen over de algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen ‘voldoende zorg’ in acht neemt voor alle in het wild levende dieren en planten, dus ook niet-beschermden soorten, en hun directe leefomgeving. Dit is een algemene verantwoordelijkheid die voor iedereen geldt. Het betekent bijvoorbeeld dat er niet onnodig dieren en planten worden gedood, wanneer er redelijkerwijs een andere oplossing voor is, bijvoorbeeld door de dieren te verplaatsen naar een ander gebied.

8.2 Bescherming gebieden

Niet stikstof-gerelateerde effecten:

De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maken dat de effecten uitsluitend tot het plangebied beperkt blijven. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming van niet stikstof-gerelateerde effecten wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof-gerelateerde effecten

Momenteel zijn alle tijdelijke projecten vergunningsvrij en hoeft hiervoor geen stikstofberekening voor worden opgesteld. Permanente projecten zoals bewoning zijn dit niet, een significantie stikstofdepositie wordt echter niet verwacht gezien de grote afstand tot de dichtstbijzijnde gebieden en de kleine schaal van de geplande ontwikkeling. Een stikstofberekening wordt hierom niet noodzakelijk geacht.

8.3 Bescherming houtopstanden

Het plangebied valt binnen de bebouwde kom van de gemeente Enschede. Daarom is voor houtopstanden de Wet natuurbescherming hier niet van toepassing. Bovendien worden er geen bomen gekapt.

8.4 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van het NNN van de provincie Overijssel (provincie Overijssel, 2021). Het NNN kent in Overijssel ook geen externe werking. Een toetsing van de ontwikkeling aan de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN is daarom niet noodzakelijk.

8.5 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegde gezag hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“Onderzoekgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.5. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

9 Literatuur

- ESRI. (2021). ESRI Nederland. Opgehaald van esri.nl.
- Kadaster. (2021). *Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG)*. Opgehaald van [bagviewer.kadaster.nl](https://bagviewer.kadaster.nl/lvbag/bag-viewer/#?geometry.x=160000&geometry.y=455000&zoomlevel=0): <https://bagviewer.kadaster.nl/lvbag/bag-viewer/#?geometry.x=160000&geometry.y=455000&zoomlevel=0>
- NDFF. (2021). *uitvoerportaal*. Opgehaald van [ndff-ecogrid.nl](https://www.ndff-ecogrid.nl): <https://www.ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/secure/index.zul>
- provincie Overijssel. (2021). *Natuurnetwerk Nederland*. Opgehaald van [geodataoverijssel.nl](https://services.geodataoverijssel.nl): https://services.geodataoverijssel.nl/viewer/layer/B46_natuur_en_landschap/B46_Natuurnetwerk_Nederland
- Zoogdierverseniging. (2021). *egel*. Opgehaald van [zoogdierverseniging.nl](https://www.zoogdierverseniging.nl): <https://www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten/egel>

Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd³.

3. Beschermingsregime “andere soorten”

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (afbeelding 8). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Overige soorten’). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- een vrijstelling geldt;
- er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- een ontheffing is verkregen.

³ De brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. de afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. de ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaande afbeelding geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, ‘nationale’ soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*). Zie kader – Opzettelijkheid.

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het Kader - Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. Zie ook kader – Staat van instandhouding. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moet inzicht worden gegeven in:

1. De SvI (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriële Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de ‘Generieke’ of ‘Gebiedsgerichte aanpak’. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebieden een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Bijlage 2 Tabel uitvoeringsperioden

[illegible]

Eelerwoude

www.eelerwoude.nl